

ДО АРХЕОЛОГІЧНОЇ КАРТИ ТЕРНОПІЛЛЯ:
НОВІ ПАМ'ЯТКИ НА ВОЛИНО-ПОДІЛЬСЬКОМУ ПОРУБІЖЖІ

Донедавна значна частина Волино-Подільського порубіжжя в археологічному плані була слабо вивчена. Особливо це стосується верхніх течій таких річок, як Стрипа, Серет, Горинь та їх численних приток.

Розвідки 2005 р., проведені Волино-Подільською археологічною експедицією ДП “ОАСУ “Подільська археологія” у складі Михайла Бігуса та Василя Ільчишина суттєво поповнили каталог археологічних пам'яток зазначеного регіону, а також дали нову інформацію про поширення різних культур ранньозалізного віку на території Волино-Подільського порубіжжя (рис. 1).

Дослідження проводились у верхній течії р. Іванка – правої притоки р. Горинь – в околицях сіл Старий Олексинець та Івання Кременецького району. Археологічні розвідки дозволили виявити 8 нових різночасових пам'яток та обстежити три вже відомих. Обстежений басейн верхів'їв р. Серет, зокрема, верхня течія р. Правий Серет від її витоків до с. Манаїв Зборівського району, околиці с. Ратищі та смт. Залізці. Виявлено 15 нових пам'яток, обстежено 4 відомих. Проводилися розвідки і у басейні р. Стрипа у її верхній течії. Тут обстежено околиці сіл Озерна, Перепельники Зборівського району. Виявлено 11 пам'яток.

До цього переліку слід додати виявлені два окремі багат шарові поселення в с. Лідихів Кременецького району (басейн р. Стир) та Мильно Зборівського району (район Товтр; знаходиться на березі невеликого потічка, що впадає в притоку р. Серет)

Обстеження верхньої течії р. Іванка

Старий Олексинець I – стоянка мезолітичного часу. Знаходиться в західній частині села, на високому правому березі р. Іванка, на південь від автобусної зупинки біля повороту до с. Базуки. На городках зібрано невелику колекцію крем'яних виробів доби мезоліту. Орієнтовна площа пам'ятки – 0,2 га.

Старий Олексинець II – поселення ранньозалізного часу. Розташоване на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Іванка, на південний-схід від центру села, за 150 м на захід від моста через річку. У відслоненнях культурного шару біля дороги, що йде через село, зібрано невелику колекцію кераміки ранньозалізного віку, глиняну обмазку жител, крем'яний відбійник. Точну площу поселення встановити не вдалося.

Старий Олексинець III – двошарове поселення ранньозалізного віку та давньоруського (XII-XIII ст.) періоду. Розташоване в південно-східній околиці села, на першій надзаплавній терасі правого берега р. Іванка, на північ від цегельного заводу. Зібрано колекцію кераміки, крем'яних відщепів. Поселення значно зруйноване водною ерозією та дорогою. Площа – 0,5 га.

Старий Олексинець IV – двошарове поселення. Розташоване в ур. Андрушкова гора в південно-західних околицях села, на високому правому березі р. Добринь – притоки р. Іванка. Зібрано кераміку давньоруської культури (X ст.) та кілька крем'яних відщепів енеоліту-бронзи. Поселення зруйноване стародавнім цвинтарем, від якого збереглися 2 кам'яні хрести, водною ерозією та будівництвом дороги, під час якого майже весь культурний шар був зсунутий в долину річки.

Околиці с. Івання в 1959 р. обстежувала М. Тиханова, яка виявила тут три черняхівські поселення з гончарною та ліпною керамікою “пшеворського типу” [Тиханова, 1962, с. 46-50]. Експедицією було обстежено 2 з них (їм присвоєно номери Івання III та Івання IV), що дозволило встановити їх багат шаровість, а також відкрито ряд нових пам'яток.

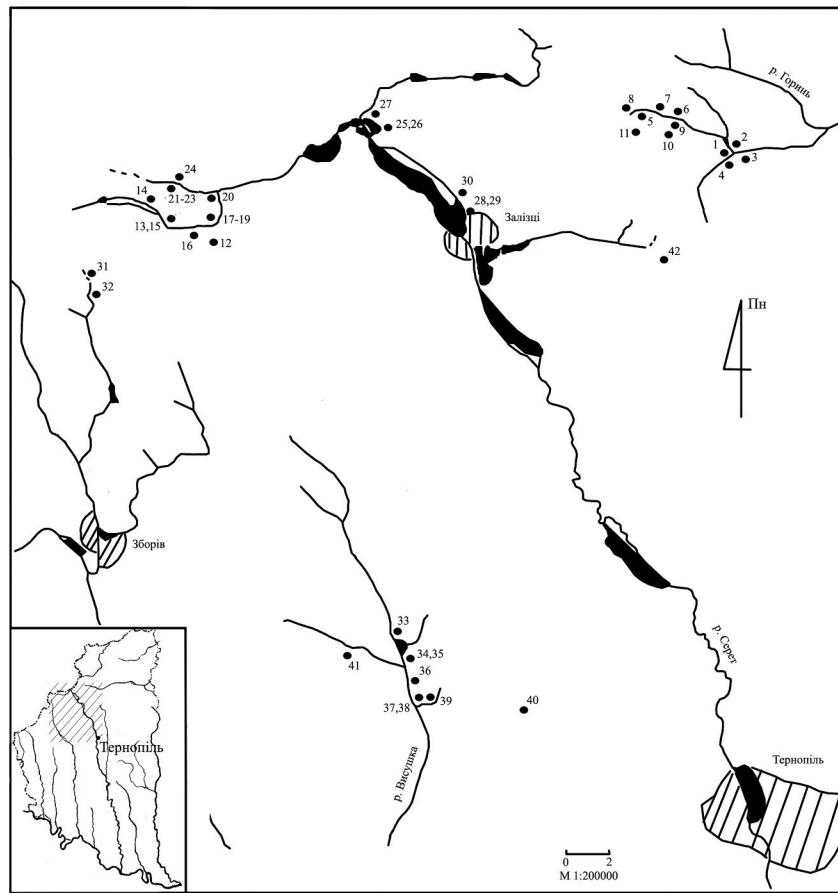

Рис. 1. Нововиявлені пам'ятки у верхів'ях Серету, Стрипи та Горині: 1 – Старий Олексинець I; 2 – Старий Олексинець II; 3 – Старий Олексинець III; 4 – Старий Олексинець IV; 5 – Івання I; 6 – Івання II; 7 – Івання III; 8 – Івання IV; 9 – Івання V; 10 – Івання VI; 11 – Івання VII; 12 – Гарбузів I; 13 – Гарбузів II; 14 – Гарбузів III; 15 – Гарбузів IV; 16 – Гарбузів V; 17 – Гарбузів VI; 18 – Гарбузів VII; 19 – Гарбузів VIII; 20 – Манаїв I; 21 – Манаїв II; 22 – Манаїв III; 23 – Манаїв IV; 24 – Манаїв V; 25 – Ратищі; 26 – Ратищі; 27 – Ратищі; 28 – Залізці II; 29 – Залізці III; 30 – Залізці IV; 31 – Перепільники I; 32 – Перепільники II; 33 – Озерна I; 34 – Озерна II; 35 – Озерна III; 36 – Озерна IV; 37 – Озерна V; 38 – Озерна VI; 39 – Озерна VII; 40 – Озерна VIII; 41 – Озерна IX; 42 – Мильно I

Fig. 1. Discovered sites in basin of upper Seret, Strypa and Horyn': 1 – Staryj Oleksynets' I; 2 – Staryj Oleksynets' II; 3 – Staryj Oleksynets' III; 4 – Staryj Oleksynets' IV; 5 – Ivannja I; 6 – Ivannja II; 7 – Ivannja III; 8 – Ivannja IV; 9 – Ivannja V; 10 – Ivannja VI; 11 – Ivannja VII; 12 – Harbuziv I; 13 – Harbuziv II; 14 – Harbuziv III; 15 – Harbuziv IV; 16 – Harbuziv V; 17 – Harbuziv VI; 18 – Harbuziv VII; 19 – Harbuziv VIII; 20 – Manajiv I; 21 – Manajiv II; 22 – Manajiv III; 23 – Manajiv IV; 24 – Manajiv V; 25 – Ratsyschi; 26 – Ratsyschi; 27 – Ratsyschi; 28 – Zaliztsi II; 29 – Zaliztsi III; 30 – Zaliztsi IV; 31 – Perepil'nyky I; 32 – Perepil'nyky II; 33 – Ozerna I; 34 – Ozerna II; 35 – Ozerna III; 36 – Ozerna IV; 37 – Ozerna V; 38 – Ozerna VI; 39 – Ozerna VII; 40 – Ozerna VIII; 41 – Ozerna IX; 42 – Myl'no I

Івання I – двохарове поселення. Відкрите В. Савичем в 1987 р. (в літературі – як Старий Олексинець, на захід від хутору Івання), який зібрав тут велику колекцію кераміки [Савич, 1987, с. 37]. Розташоване в ур. Безодня, за 100 м на захід від крайньої хати села, на правому березі р. Іванка. Орієнтовна площа – 2,5 га. На сьогодні вся територія поселення засаджена молодим сосновим лісом. В результаті обстеження виявлено лише кілька фрагментів кераміки ранньозалізного віку та давньоруської культури XII-XIII ст., глиняну обмазку жител. За інформацією місцевих жителів в західній частині поселення був курган, який розорали.

Івання II – багатшарове поселення. Розташоване в північних околицях села, на першій та другій надзаплавних терасах лівого берега р. Іванка, на пологому мисі, утвореному річкою та правим бортом балки, на північний захід від повороту річки Іванка зі сходу на південь. Зібрано велику колекцію кераміки, яка датується ранньозалізним віком, черняхівською та давньоруською (XII-XIII ст.) культурами. Площа поселення – 3 га.

Івання III – багатощарове поселення. Розташоване в північно-західній околиці села, на першій та другій надзаплавних терасах лівого берега р. Іванка, на підтрикутному мисі, утвореному річкою та правим бортом балки, за 0,5 км від повороту р. Іванка зі сходу на південь. Кераміка датується ранньозалізним віком, черняхівською та давньоруською (XI, XII-XIII ст.) культурами. Площа – 4 га.

Івання IV – багатощарове поселення. Розташоване 1 км на захід від крайньої хати села, на підтрикутному мисі, утвореному двома балками (по південній течіє потічок), біля витоків р. Іванка. Зібрані матеріали (кераміка та крем'яні вироби, залізний шлак) ранньозалізного віку, черняхівської культур, культури Лука-Райковецька, давньоруської культури (XI, XII-XIII ст.). Площа – 2 га. За інформацією місцевих жителів на захід від поселення були 2 кургани, на сьогодні розорані.

Івання V – багатощарове поселення. Розташоване в північній частині села на правому березі р. Іванка, в північній частині великого мису, утвореного поворотом р. Іванка зі сходу на південь, навпроти поселення Івання II. Зібрана велика колекція кераміки, яка датується ранньозалізним віком, черняхівською та давньоруською (XII-XIII ст.) культурами. Поселення тягнеться широкою смугою довжиною до 500 м та шириною до 200 м (від річки аж до вершини пагорба). Давньоруська кераміка трапляється на всій території поселення, черняхівська – на першій та другій надзаплавних терасах, решта культур – лише на першій терасі. За інформацією місцевих жителів на території поселення неодноразово знаходили римські монети, глиняні фігурки тварин.

Івання VI – поселення висоцької культури. Розташоване в центральній частині села, на мисі, утвореному правим берегом р. Іванка та лівим берегом її притоки, в місці їх злиття. Площа поселення – 2 га. Зібрано колекцію кераміки та крем'яні відщепи.

Івання VII – стоянка пізнього палеоліту. Розташована за 200 м на захід від південної околиці села, на межі другої і третьої терас лівого борту балки, по якій нижче тече струмок – права притока р. Іванка. На задернованій поверхні знайдено скребло та три великі крем'яні відщепи. Всі вироби вкриті білою, місцями сивою, патиною. Орієнтовна площа – до 0,5 га.

Обстеження верхньої течії р. Правий Серет

Розвідки проводились по обох берегах р. Правий Серет від його витоків до с. Манаїв, на лівому березі р. Серет поблизу с. Ратиці та смт. Залізі.

Гарбузів I – двошарове поселення, розташоване в південно-східній околиці села, між тракторною бригадою і високовольтною ЛЕП на другій надзаплавній терасі лівого берега потічка – правої притоки р. Правий Серет. На площі 0,2 га зібрано невелику колекцію кераміки, що датується голіградською культурою та культурою Лука-Райковецька. Очевидно, що поселення частково зруйноване глибокою оранкою та польовою дорогою, що йде від бригади до річки.

Гарбузів II – поселення, розташоване за 1,2 км на захід від центру села (церкви), на першій та другій надзаплавних терасах лівого берега р. Правий Серет, на великому мисі, утвореному двома балками та річкою. На площі 150 x 100 м зібрано колекцію кераміки давньоруського часу XII-XIII ст.

Гарбузів III – двошарове поселення, розташоване за 2 км на північний захід від села, на городах, що на захід від хутора Хомиш, під лісом. Знаходиться на межі першої та другої надзаплавних терас лівого берега р. Правий Серет. На площі 200 x 50 м зібрано колекцію кераміки, що датується ранньозалізним віком та давньоруською культурою XII-XIII ст.

Гарбузів IV – курган, розташований в урочищі “Щехти” за 300 м на північний захід від села в полі, приблизно 50 м на південь від дороги до с. Нище, на лівому березі р. Правий Серет. Сучасна висота – 0,7 м, розміри – 9 x 7 м. Форма овальна. Курган частково насипаний з глини, яку в кількох місцях зачеплено оранкою. На вершині кургану – яма, що заплила, розмірами 1 x 4,5 м та глибиною 0,3-0,5 м. Підйомний матеріал відсутній. За інформацією місцевих жителів, в першу світову війну на кургані був споруджений німецький дзот (залишками якого є, очевидно, вищезгадана яма).

Гарбузів V – курган, розташований в південних околицях села, за 300 м на захід від тракторної бригади та за 50 м на північ від кам'яної дороги, що йде до села. Знаходиться на території городів, із східного боку підораний, із західного по ньому йде дорога. В центрі кургану стоїть стовп (ЛЕП). Сучасна висота кургану – 0,9 м, розміри частини, що збереглася 5 x 3 м. Підйомний матеріал відсутній.

Гарбузів VI – поселення, розташоване в північно-східній околиці села, на мисі, утвореному лівим берегом р. Правий Серет та правим бортом балки, на першій надзаплавній терасі. Займає східну частину мису. На площі 100 x 50 м зібрана колекція кераміки давньоруського часу XII-XIII ст., глиняна обмазка жител. Територія пам'ятки – землі сільськогосподарського призначення.

Гарбузів VII – поселення, розташоване за 300 м на північний схід від села, лівий берег р. Правий Серет, на мисі, утвореному двома балками, на межі другої та третьої надзаплавних терас, в привершинній частині мису. На площі 50 x 20 м зібрана колекція давньоруської кераміки XII-XIII ст., глиняна обмазка жител. На першій та другій надзаплавних терасах підйомного матеріалу не виявлено.

Гарбузів VIII – поселення, розташоване за 600 м на північний схід від села, на лівому березі р. Правий Серет, в північно-східній частині великого мису, утвореному двома балками, на другій надзаплавній терасі. На площі 30 x 20 м зібрана колекція давньоруської кераміки XII-XIII ст., глиняна обмазка жител.

Манаїв I – двошарове поселення, розташоване в південно-західних околицях села, на мисі, утвореному лівим берегом р. Правий Серет та правим берегом її притоки, на другій надзаплавній терасі. Займає східну частину мису. На площі 100 x 20 м зібрано колекцію кераміки, крем'яні вироби, глиняну обмазку. За підйомним матеріалом поселення датується ранньозалізним віком та давньоруською культурою XII-XIII ст.

Манаїв II – поселення, розташоване за 0,75 км на захід – південний захід від села, на другій надзаплавній терасі правого берега струмка – лівої притоки р. Правий Серет. Займає північно-східну частину мису, обмеженого із заходу балкою, із сходу – видолинком. На площі 100 x 20 м зібрана невелика колекція кераміки давньоруської культури кінця XI та XII-XIII ст.

Манаїв III – поселення, розташоване за 0,5 км на захід від села, на невеликому мисі, утвореному правим берегом струмка – притоки р. Правий Серет – та лівим бортом великої балки. На мисі чітко простежується площадка розмірами 30 x 30 м, де розташоване поселення. Поверхня сильно задернована. В кротовинах знайдено кілька дрібних фрагментів давньоруської кераміки XII-XIII ст., дрібні фрагменти обмазки.

Манаїв IV – поселення, розташоване за 1,1 км на захід від села, на другій надзаплавній терасі правого берега струмка – притоки р. Правий Серет, на невеликому мисі, утвореному двома видолинками. Займає північно-східну частину мису. Площа пам'ятки – 50 x 50 м. На сильно задернованій поверхні зібрано кілька фрагментів кераміки ранньозалізного віку, дрібні фрагменти обмазки.

Манаїв V – поселення, розташоване за 1 км на захід від села, на першій і другій надзаплавних терасах лівого берега струмка – притоки р. Правий Серет. Вирізняється темним гумусованим ґрунтом на фоні світлокоричневого глинистого ґрунту берега струмка. На площі 200 x 100 м (такі розміри темнішого ґрунту) часто трапляються дрібні фрагменти обмазки, зібрано кілька фрагментів кераміки ранньозалізного віку (очевидно, скіфського часу) та давньоруської культури XII-XIII ст.

Ратищи – багатшарове поселення, розташоване в урочищі “Клин” або “Ксьондзова гора” за 0,5 км на північний схід від села, на першій та другій надзаплавних терасах лівого берега р. Серет (ставу на річці), на західному і південно-західному схилах підтрикутного мису, утвореного двома балками, що впадають в долину річки. Орієнтовна площа – до 4 га. Пам'ятка відкрита в 1988 р. В. Оприском, який датував її раннім залізним віком [Оприск, 1991, с.70]. Розвідка 2005 р. дозволила точніше датувати пам'ятку та виділити матеріали пізнього палеоліту, ранньозалізного віку та давньоруської культури X ст.

Ратиuzzi – багатошарове поселення, розташоване в урочищі “Зруб” за 0,5 км на північ – північний схід від села, на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Серет (ставка на річці), на городах між ставом і лісом. Обернене до півдня. Площа поселення – 1 га (200 x 50 м). Зібрано матеріал пізнього палеоліту (білий патинований кремій), висоцької культури та ще однієї культури ранньозалізного віку. Пам’ятка відкрита в 1988 р. В. Оприском, який датував її раннім залізним віком [Оприск, 1991, с.70]. Розвідка 2005 р. дозволила точніше датувати пам’ятку та виділити матеріали пізнього палеоліту і висоцької культури.

Ратиuzzi – двошарове поселення, розташоване за 1 км на північ від села, на мисі, утвореному поворотом берегової тераси лівого берега р. Серет. Займає північно-західний та західний схили великого мису. Берег річки високий та крутий. Поселення займає частину мису від його краю аж до привершинної частини. Орієнтовна площа – 2,5 га. Зібрано невелику колекцію кераміки ранньозалізного віку (лише в західній частині мису на площі до 0,5 га), а також чималу колекцію давньоруської кераміки XII-XIII ст. та крем’яних відщепів (по всій території пам’ятки). Пам’ятка відкрита в 1988 р. В. Оприском, який датував її давньоруським часом [Оприск, 1991, с. 70]. Розвідка 2005 р. дозволила виділити також матеріали ранньозалізного віку.

Залізці II – двошарове поселення, розташоване в північно-західній частині селища, південніше автостанції, на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Серет (став на річці). Тягнеться вздовж західної частини великого мису, обмеженого двома невеликими заболоченими балками, 500 м на північний захід від дамби озера. Ширина поселення – до 50 м. Зібрано колекцію кераміки ранньозалізного часу та давньоруської культури XII-XIII ст., глиняну обмазку жител. Пам’ятка відкрита В. Савичем в 1987 р. [Савич, 1987, с.39], який виявив давньоруський матеріал. Розвідкою 2005 р. було виявлено також матеріал ранньозалізного часу. На сьогодні територія пам’ятки знаходиться під городами та людськими садибами.

Залізці III – двошарове поселення, розташоване в північно-західній частині смт. Залізці, на першій надзаплавній терасі мису, утвореного лівим берегом р. Серет (ставу) та правим бортом заболоченої балки, по якій колись протікав струмок, за 0,75 км на північний захід від дамби. Площа поселення – 80 x 40 м. Зібрано невелику колекцію кераміки ранньозалізного часу та давньоруської культури XII-XIII ст. Можливо, зазначена пам’ятка пов’язана з двошаровим поселенням Залізці II. На сьогодні територія пам’ятки знаходиться під городами.

Залізці IV – поселення, розташоване на північний захід від селища, за 2 км на північний захід від дамби, на першій надзаплавній терасі пологого лівого берега р. Серет (ставу). Займає південно-західну частину мису, утвореного долиною річки та правим бортом широкої заболоченої балки. На площі 80 x 40 м зібрано невелику колекцію кераміки черняхівської культури. На сьогодні територія пам’ятки знаходиться під городами.

Обстеження басейну верхньої течії р. Стрипа та її приток

Дослідження проводились в районі витоку р. Стрипа, що на південний захід від с. Перепельники, а також в околицях с. Озерна (середня течія р. Висушка – лівої притоки р. Стрипа).

Перепельники I – двошарове поселення, розташоване в урочищі “Глинки” за 2 км на південний захід від села, на першій та другій надзаплавних терасах лівого берега р. Стрипа, недалеко від її витоків. Займає південно-західний схил великого мису, утвореного долиною річки та правим бортом балки. На площі 2 га зібрано колекцію кераміки ранньозалізного часу та давньоруської культури XII-XIII ст. Поверхня пам’ятки задернована.

Перепельники II – двошарове поселення, розташоване за 2,5 км на південний захід від села, на першій та другій надзаплавних терасах південної сторони великого мису, утвореного лівим берегом р. Стрипа та правим бортом великої балки, по дну якої тече струмок. На площі 300 x 100 м зібрана колекція кераміки ранньозалізного віку та давньоруської культури XII-XIII ст. Поверхня пам’ятки сильно задернована.

Озерна I – багатошарове поселення, розташоване в східній частині села, на 2-х терасовидних мисах лівого (східного) берега р. Висушка. Основна частина пам’ятки

знаходиться на південному мисі. Займає площу близько 2-х га. Зібрана колекція кераміки, більшість якої датується ранньозалізним віком, а також черняхівською та давньоруською (XII-XIII ст.) культурами.

Озерна II – поселення, розташоване за 0,5 км на південний схід від села на лівому березі р. Висушка (ставу, навпроти його середньої частини), в південно-західній частині великого мису, на першій надзаплавній терасі. На площі 50 x 50 м зібрана невелика колекція кераміки давньоруського часу XII-XIII ст.

Озерна III – поселення, розташоване на південний схід від села, на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Висушка (став), в районі дамби навпроти південних околиць села. Займає 2 борти балки та мис на південь від неї, на якому розташовані господарські споруди. Тягнеться 400-450 м з півночі на південь вздовж берега річки. Орієнтовна площа – до 5 га. Зібрана велика колекція кераміки давньоруського часу XII-XIII ст.

Озерна IV – двошарове поселення, розташоване на південний схід від села, на першій та другій надзаплавних терасах лівого берега р. Висушка, за 700 м на південь від дамби озера. Тягнеться з півночі на південь вздовж берега річки смугою шириною 100 м та довжиною 900 м. Зібрано велику колекцію кераміки давньоруського часу початку X та XII-XIII ст. В північній, підвищеній частині поселення, знайдено фрагмент кераміки ранньозалізного віку та невелику колекцію крем'яних виробів.

Озерна V – поселення, розташоване на південний схід від села, на першій надзаплавній терасі лівого берега р. Висушка, за 1,5 км на південь від дамби озера. Тягнеться з півночі на південь вздовж західного краю невеликого мису. Орієнтовна площа – 2 га. Зібрано колекцію кераміки давньоруського часу XII-XIII ст.

Озерна VI – поселення, розташоване на південний схід від села, за 2 км на південь від дамби озера, на першій надзаплавній терасі південної сторони мису, утвореного лівим берегом р. Висушка та правим берегом її притоки (струмка). Орієнтовна площа – 1 га. Зібрано колекцію кераміки давньоруського часу XII-XIII ст.

Озерна VII – двошарове поселення, розташоване за 2 км на південний схід від дамби озера, на першій надзаплавній терасі правого берега потічка, що впадає в р. Висушка, на південному схилі невеликого мису, обмеженого із заходу та сходу невеликими струмками, що впадають у вищезгаданий потічок. Орієнтовна площа – до 3 га. Зібрано колекцію кераміки давньоруського часу XII-XIII ст., а також знайдено фрагмент ліпного друшляка кінця бронзи – початку раннього залізного віку.

Озерна VIII – поселення, розташоване за 0,5 км на південний захід від частини села, що носить назву Футори (знаходиться за 3 км на схід від основної частини села), на першій надзаплавній терасі лівого берега струмка, що впадає в р. Довженка. Орієнтовна площа – до 1 га. Зібрано колекцію кераміки давньоруського часу XII-XIII ст.

Озерна IX – поселення, розташоване за 1 км на південний захід від села, на другій надзаплавній терасі правого берега струмка – притоки р. Висушка, на мисі, утвореному берегом струмка та лівим бортом балки, навпроти кар'єру цегельного заводу, що на лівому березі струмка. На задернованій поверхні зібрано колекцію кераміки давньоруського часу другої половини XIII ст. Орієнтовна площа поселення – 0,5 га.

Лідихів I – двошарове поселення, розташоване в центрі села між сільською радою, магазином та школою, на першій та другій надзаплавних терасах лівого берега струмка Слонівка, що тече через село. Зібрана колекція кераміки, що датується ранньозалізним віком, (перша надзаплавна тераса) та давньоруською культурою X ст. (перша та друга надзаплавні тераси). Пам'ятка частково зруйнована будівлями школи, сільської ради, магазину, людськими садибами, дорогою. Орієнтовна площа поселення – 2,5 га.

Мильно I – багатошарове поселення, розташоване за 0,3 км на схід від села, на першій – третій надзаплавних терасах правого берега струмка. Займає південно-західні схили великого мису та тягнеться приблизно до 1 км смугою до 200 м з північного заходу (від джерела, що на схід від села) на південний схід. Загальна площа поселення – до 20 га.

На поверхні пам'ятки зібрано велику колекцію кераміки та крем'яних виробів, які дали змогу виділити матеріали ранньозалізного віку та давньоруського часу XII-XIII ст. (східна частина поселення).

З метою вивчення культурного шару на поселенні в його центральній частині на межі другої та третьої надзаплавних терас було закладено шурф 2 x 2 м (рис. 2).

В ході дослідження було зафіксовано таку стратиграфію:

1. Орний шар (0-0,2 м). Виявлено окремі фрагменти обмазки та дрібні фрагменти ліпної кераміки ранньозалізного віку.
2. Культурний шар (0,2 м до 0,3 м) – північна, південна та східна стінки шурфу – та 0,35 м (північно-західний кут шурфу). Насичений фрагментами обмазки, вуглинками. Знайдено декілька фрагментів ліпної кераміки ранньозалізного віку. Знахідки концентруються ближче до південної сторони шурфу. На глибині 0,3 м простежено сліди давньої поверхні. Саме на цьому рівні зафіксовано ліпну кераміку.
3. Суглинки (0,3-0,35 м до 0,7 м) сірокоричневі. Знахідок не виявлено.
4. Материк (з глибини 0,7 м). Утворений лесами жовтокоричневого кольору зі слідами кротовин.

Проведене шурфування дало змогу зафіксувати товщину та глибину залягання культурного шару, зокрема простежити давню поверхню скіфського часу, та виявити два об'єкти – споруду ранньозалізного віку (очевидно – напівземлянку) та споруду не визначеної культурної приналежності, яка перекриває об'єкт скіфського часу. Згадані об'єкти потребують подальшого дослідження.

Таким чином в ході проведених досліджень було виявлено 36 нових та обстежено 7 раніше відомих пам'яток (рис. 1). Зібраний матеріал належить до наступних археологічних культур: пізнього палеоліту (3), мезоліту (1), ранньозалізного віку (30), черняхівської (5), празької (1), Лука-Райковецької (3), давньоруської (37).

ЛІТЕРАТУРА

Оприск В.

- 1991 Археологічні розвідки в Зборівському районі // Нові матеріали з археології Прикарпаття і Волині. – Львів. – С. 70.

Тиханова М.А.

- 1962 Разведки в районе верхнего течения реки Горынь // КСИА ИА АН. – Вып. 87. – М.: АН СССР. – С. 46-50.

Савич В.

- 1987 Звіт про роботу Тернопільської госпдогвірної археологічної експедиції ІСН АН УРСР (архів Тернопільської обласної комунальної інспекції охорони пам'яток історії та культури).

Mykhailo BIGUS

TO ARCHAEOLOGICAL MAP OF TERNOPIIL REGION: NEW SITES ON VOLYN-PODILLJA BORDER

The purpose of this article is to put into scientific use newly-opened settlements, discovered by Volyn-Podillia archaeological expedition (supervisor M. Bigus) in 2005 in the basin of the upper reaches of the Strypa, the Seret, the Horyn and their tributaries.